Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

13 martie 2025 * [i]

„Trimitere preliminară – Ajutoare acordate de state – Noțiunea de «ajutor» – Reglementare națională care prevede dispunerea unei măsuri în favoarea întreprinderilor care își desfășoară activitatea în sectorul turnătoriilor de oțel în cazul închiderii parțiale sau totale a siturilor lor de producție – Contribuție financiară – Avantaj”

În cauzele conexate C-746/23 și C-747/23,

având ca obiect două cereri de decizie preliminară formulate în temeiul articolului 267 TFUE de Consiglio di Stato (Consiliul de Stat, Italia), prin deciziile din 29 noiembrie 2023, primite de Curte la 5 decembrie 2023, în procedurile

Cividale SpA,

Flag Srl (C-746/23),

Duferco Italia Holding SpA,

Duferco Sertubi SpA (C-747/23)

împotriva

Ministero dello Sviluppo economico,

Direzione generale per l’incentivazione delle attività imprenditoriali del Ministero dello Sviluppo economico,

Dipartimento per lo Sviluppo e la Coesione economica del Ministero dello Sviluppo economico,

Direzione generale per l’incentivazione delle attività imprenditoriali del Ministero dello Sviluppo economico-Divisione X,

cu participarea:

Fonderia di Torbole SpA,

CURTEA (Camera a treia),

* Limba de procedură: italiana.

compusă din domnul C. Lycourgos, președinte de cameră, domnii S. Rodin (raportor), N. Piçarra, doamna O. Spineanu-Matei și domnul N. Fenger, judecători,

avocat general: A. Rantos,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru Cividale SpA și Flag Srl, de S. Grassani și S. Mendolia, avvocati;

– pentru Duferco Italia Holding SpA și Duferco Sertubi SpA, de S. Grassani și S. Mendolia, avvocati;

– pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de S. Fiorentino, avvocato dello Stato;

– pentru Comisia Europeană, de D. Recchia și B. Stromsky, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererile de decizie preliminară privesc interpretarea articolelor 107 și 108 TFUE, precum și a Regulamentului (CE) nr. 659/1999 al Consiliului din 22 martie 1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului [89 CE] (JO 1999, L 83, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 41).

2 Aceste cereri au fost formulate în cadrul a două litigii între Cividale SpA și Flag Srl, în cauza C-746/23, precum și Duferco Italia Holding SpA și Duferco Sertubi SpA, în cauza C-747/23, pe de o parte, și Ministero dello Sviluppo economico (Ministerul Dezvoltării Economice, Italia) (denumit în continuare „MISE”), respectiv Direzione generale per l'incentivazione delle attività imprenditoriali del Ministero dello Sviluppo economico (Direcția generală pentru stimularea întreprinderilor din cadrul MISE, Italia), Dipartimento per lo Sviluppo e la Coesione economica del Ministero dello Sviluppo economico (Departamentul pentru dezvoltare și coeziune economică din cadrul MISE, Italia) și Direzione generale per l'incentivazione delle attività imprenditoriali del Ministero dello Sviluppo economico-Divisione X (Direcția generală pentru stimularea întreprinderilor din cadrul MISE – Divizia X, Italia), pe de altă parte, în legătură cu legalitatea deciziilor prin care MISE a autorizat, în favoarea Flag și a Duferco Sertubi, plata unor contribuții financiare legate de participarea lor la un program de raționalizare a sectorului turnătoriilor, într-un cuantum inferior celui care fusese stabilit anterior și în mod provizoriu.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Regulamentul nr. 659/1999 a fost înlocuit cu Regulamentul (UE) 2015/1589 al Consiliului din 13 iulie 2015 de stabilire a normelor de aplicare a articolului 108 [TFUE] (JO 2015, L 248, p. 9). Cu toate acestea, ținând seama de data faptelor aflate la originea litigiilor principale, dispozițiile Regulamentului nr. 659/1999 rămân aplicabile acestora.

4 Potrivit articolului 2 din Regulamentul nr. 659/1999:

„(1) Cu excepția cazului în care se prevede altfel în regulamentele adoptate în temeiul articolului [89 CE] sau în temeiul altor dispoziții relevante din acesta, orice proiect de acordare a unui ajutor nou se notifică în timp util Comisiei [Comunităților Europene] de către statul membru în cauză. Comisia informează fără întârziere statul membru în cauză asupra primirii notificării.

(2) Statul membru furnizează în notificare toate informațiile necesare pentru a permite Comisiei să adopte o decizie în temeiul articolelor 4 și 7 (denumită în continuare «notificare completă»).”

5 Articolul 3 din acest regulament prevedea:

„Ajutorul care trebuie notificat în temeiul articolului 2 alineatul (1) nu poate fi acordat decât în cazul în care Comisia a adoptat sau este considerată a fi adoptat o decizie de autorizare a acestuia.”

6 Potrivit articolului 8 alineatul (1) din regulamentul menționat:

„Statul membru în cauză poate retrage notificarea în sensul articolului 2 în timp util, înaintea adoptării de către Comisie a unei decizii în temeiul articolului 4 sau 7.”

Dreptul italian

Legea nr. 273/2002

7 Articolul 12 din legge n. 273 – Misure per favorire l’iniziativa privata e lo sviluppo della concorrenza (Legea nr. 273 privind măsurile de încurajare a inițiativei private și a dezvoltării concurenței) din 12 decembrie 2002 (GURI nr. 293 din 14 decembrie 2002, supliment ordinar nr. 230), în versiunea aplicabilă litigiilor principale (denumită în continuare „Legea nr. 273/2002”), prevede la alineatele 1 și 2:

„1. Sunt autorizate credite în valoare de 11 900 000 de euro pentru anul 2002 și de 13 500 000 de euro pentru fiecare dintre anii 2003 și 2004 în scopul punerii în aplicare a unui program de raționalizare a sectorului turnătoriilor de fontă și de oțel.

2. Programul menționat la alineatul 1 vizează, cu respectarea normelor comunitare în materie de ajutoare de stat, următoarele obiective:

a) promovarea ameliorării producției din punctul de vedere al adecvării, inclusiv prin reorganizarea capacității de producție și prin dezvoltarea unor condiții favorabile concentrării acesteia în întreprinderile care se disting prin cel mai înalt nivel de competitivitate;

[…]”

Decretul ministerial nr. 73/2004

8 Articolul 2 din decreto n. 73 – Regolamento recante norme di attuazione dell’articolo 12 della legge 12 dicembre 2002, n. 273, concernente il sostegno del programma nazionale di razionalizzazione del comparto delle fonderie di ghisa e di Acciaio (Decretul ministerial nr. 73 – regulament de adoptare a dispozițiilor de aplicare a articolului 12 din Legea nr. 273/2002 privind susținerea programului național de raționalizare a sectorului turnătoriilor de fontă și de oțel) din 13 ianuarie 2004 (GURI nr. 69 din 23 martie 2004), în versiunea aplicabilă litigiilor principale (denumit în continuare „Decretul ministerial nr. 73/2004”), prevede:

„1. În scopul reorganizării sectorului [turnătoriilor de fontă și de oțel], întrucât sistemul de producție este caracterizat de o supracapacitate de producție, măsurile de stimulare sprijină programele de distrugere fizică a instalațiilor și a mașinilor care constituie ciclul de producție, conducând la închiderea sitului de producție în cauză. […]

2. Cuantumul contribuției financiare este stabilit în funcție de cea mai ridicată dintre cele două valori prevăzute de Comunicarea Uniunii Europene C(2002) 315 din 7 martie 2002, și anume «marja de contribuție la costurile fixe» și «valoarea reziduală a instalațiilor care trebuie casate», și este de

a) 100 % din cea mai ridicată dintre aceste două valori atunci când reducerea capacității de producție rezultă dintr-o fuziune între întreprinderi sau din acorduri între întreprinderile de turnătorie care prevăd printre altele o soluție adecvată la problemele de ocupare a forței de muncă. În special, turnătoria care dobândește producția dezafectată trebuie să demonstreze că a atins, conform mediei ultimelor trei bilanțuri aprobate, valori ROS [«return on sales (randamentul vânzărilor)»] pozitive. Dovada trebuie să fie furnizată prin prezentarea unei certificări efectuate de o societate de audit. Trebuie de asemenea să se dovedească, prin intermediul unei expertize efectuate de un expert tehnic al sectorului, că aceasta este în măsură să realizeze, cu propriile instalații, producția turnătoriei care își încetează activitatea;

b) 60 % din cea mai ridicată dintre cele două valori menționate, în cazul unei simple reduceri a capacității de producție.

3. Valorile menționate mai sus se determină după cum urmează:

[…]

b) valoarea contabilă reziduală a instalațiilor care trebuie să fie casate, după deducerea amortizărilor efectuate la 31 decembrie 2002.

[…]

5. Întreprinderile care solicită o contribuție financiară sunt de asemenea obligate:

a) să efectueze o reclasificare a situațiilor financiare, recurgând la cabinete de audit, în conformitate cu schema care figurează în anexa D;

b) să prevadă, în programele de distrugere a instalațiilor, o soluție adecvată la problemele de ocupare a forței de muncă care rezultă din aceasta;

c) să procedeze la distrugerea instalațiilor vizate de măsura de stimulare în termen de un an de la publicarea prezentului decret ministerial în *Gazzetta ufficiale della Repubblica italiana*;

d) pentru a beneficia de contribuția financiară de 100 %, să prezinte acordul încheiat cu întreprinderea în măsură să asigure producția care a făcut obiectul dezmembrării, în care figurează elementele impuse la alineatul 2 litera a) al prezentului articol.

6. Distrugerea instalațiilor de producție constă în decuparea părților instalațiilor enumerate în anexa C. Costurile acestor operațiuni se deduc din încasările din vânzarea deșeurilor rezultate din distrugere.

[…]

8. Încasările din vânzarea deșeurilor rezultate din distrugere, obținute de întreprinderile care au prezentat o cerere de contribuție financiară, după deducerea costurilor efectuate pentru operațiunile de oxicupare și de demolare a instalațiilor în cauză, se varsă la bugetul de stat, și, indiferent de situație, după primirea în totalitate a cuantumului contribuției financiare datorate pentru distrugerea acestor instalații. […]”

9 Articolul 9 din acest decret ministerial prevede:

„1. Întreprinderilor care beneficiază de contribuții financiare li se interzice timp de cinci ani de la data plății acestora restabilirea capacității de producție eliminate.

2. În cazul nerespectării dispozițiilor alineatului 1, întreprinderile în cauză pierd dreptul de a beneficia de contribuțiile financiare în limita capacității de producție restabilite și sunt obligate, în consecință, să restituie contribuția financiară corespunzătoare, ceea ce include și dobânzile legale și revalorizarea.

3. În cazul nerespectării acordului între întreprinderi prevăzut la articolul 2 alineatul 2 litera a) din prezentul decret ministerial, întreprinderea în cauză pierde dreptul de a beneficia de contribuția financiară mai ridicată.

4. În conformitate cu legislația în vigoare, dispozițiile alineatelor precedente se aplică societăților-mamă, filialelor sau, în orice caz, societăților afiliate ale întreprinderilor beneficiare ale acestor contribuții financiare.

[…]”

Decretul ministerial din 6 februarie 2006

10 Articolul 2 din decreto – Definizione dei criteri applicativi del regolamento attuativo 13 gennaio 2004, n. 73, per l’atribuzione dei benefici previsti in favore del comparto delle fonderie di ghisa e di acciaio, previsto dall’articolo 12 della legge 12 dicembre 2002, n. 273 (Decretul privind definirea criteriilor de aplicare a Regulamentului de punere în aplicare nr. 73 din 13 ianuarie 2004 pentru atribuirea avantajelor prevăzute în favoarea sectorului turnătoriilor de fontă și de oțel, prevăzut la

articolul 12 din Legea nr. 273/2002), din 6 februarie 2006 (GURI nr. 36 din 13 februarie 2006), în versiunea aplicabilă litigiilor principale (denumit în continuare „Decretul ministerial din 6 februarie 2006”), prevede:

„Indemnizația prevăzută la articolul 1 se plătește după radierea întreprinderii în cauză din registrul comerțului în conformitate cu articolul 2495 din codice civile (Codul civil) sau, în cazul întreprinderilor constituite din mai multe ramuri de activitate, după cesiunea ramurii de activitate constând în turnătorie către o altă întreprindere nou-creată care, după ce a îndeplinit operațiunile și obligațiile aferente distrugerii fizice a instalațiilor în cauză, încetează să exercite activitatea în discuție. Indiferent de situație, această indemnizație nu poate fi plătită dacă aceste instalații nu sunt distruse în termen de un an calculat de la publicarea prezentului decret ministerial în *Gazzetta ufficiale della Repubblica italiana*.”

Litigiile principale și întrebările preliminare

Cauza C-746/23

11 Flag, o societate care își desfășoară activitatea în sectorul turnătoriilor de fontă și de oțel și care este deținută integral de Cividale, deținea o unitate de turnătorie în Marcon (Italia), constituită din două unități de producție distincte.

12 După ce a încheiat cu Cividale un acord care cuprindea o soluție pentru problemele legate de ocuparea forței de muncă, Flag a prezentat MISE, la 18 iunie 2004, o cerere având ca obiect obținerea contribuției financiare alocate de autoritățile italiene pentru distrugerea uneia dintre unitățile sale de producție, în temeiul dispozițiilor coroborate ale articolului 12 alineatul 2 litera a) din Legea nr. 273/2000 și ale articolului 2 alineatul 2 litera a) din Decretul ministerial nr. 73/2004.

13 Printr-o notă din 14 septembrie 2006, MISE, în urma unei anchete având ca obiect determinarea valorii instalației care urma să fie dezafectată, a stabilit, cu titlu provizoriu, contribuția financiară care trebuia plătită societății Flag la un cuantum de aproximativ 1 645 000 de euro. Plata acestei contribuții financiare era condiționată, pe de o parte, de verificarea de către o comisie ministerială ad-hoc a distrugerii acestei instalații și, pe de altă parte, de cesiunea ramurii de activitate în cauză către o altă societate, constituită exclusiv pentru a asigura această distrugere.

14 Prin înscrisul din 28 decembrie 2006, Flag a cedat acest sector de activitate societății Flag Fonderia Acciaio Marcon Srl, societate constituită în scopul de a distruge instalația menționată, de a vinde fierul vechi rezultat din această distrugere și de a înscrie încasările din această vânzare la bugetul de stat. Ulterior, această din urmă societate a fost lichidată și a fost radiată din registrul comerțului.

15 Printr-o decizie a directorului său din 17 aprilie 2009, Direzione generale per la politica industriale e la competitività del Ministero dello Sviluppo Economico (Direcția generală pentru politica industrială și competitivitate a MISE, Italia) a confirmat că cuantumul contribuției financiare care trebuia plătită către Flag trebuia stabilit în conformitate cu criteriile prevăzute la articolul 2 alineatele 2 și 3 din Decretul ministerial nr. 73/2004.

16 Printr-o decizie din 29 mai 2013, MISE nu a autorizat însă decât plata unui cuantum de 200 000 de euro către Flag, în temeiul reglementării Uniunii referitoare la ajutoarele de stat „*de minimis*”.

17 Cividale și Flag au introdus o acțiune împotriva acestei decizii, invocând în special încălcarea articolelor 107 și 108 TFUE, precum și a Regulamentului nr. 659/1999. Potrivit acestor două societăți, contribuția financiară în discuție în litigiul principal nu este un ajutor de stat, ci o simplă indemnizație care nu conferă niciun avantaj economic.

18 Tribunale amministrativo regionale per il Veneto (Tribunalul Administrativ Regional din Veneto, Italia) a respins această acțiune, pentru motivul că contribuția financiară prevăzută inițial nu ar fi putut fi acordată în lipsa unei notificări prealabile către Comisie, în conformitate cu articolul 108 TFUE.

19 Această instanță a subliniat că MISE „încercase”, la 24 septembrie 2003, să notifice Comisiei programul de raționalizare prevăzut de Legea nr. 273/2002 și de Decretul ministerial nr. 73/2004, ca proiect de ajutor, potrivit modalităților prevăzute de Regulamentul nr. 659/1999. Această notificare ar fi fost însă retrasă în urma unei comunicări a Comisiei din 21 noiembrie 2003, în care fuseseră solicitate informații suplimentare. Schimburile cu Comisia ar fi determinat MISE să considere că decizia privind compatibilitatea acestui program cu normele Uniunii privind ajutoarele de stat ar fi fost, în orice caz, negativă. Pentru acest motiv, MISE nu ar fi finalizat procedura de notificare.

20 Cividale și Flag au declarat apel împotriva hotărârii Tribunale amministrativo regionale per il Veneto (Tribunalul Administrativ Regional din Veneto) în fața Consiglio di Stato (Consiliul de Stat, Italia), care este instanța de trimitere. Acestea susțin în special că contribuția financiară în discuție în litigiul principal nu poate fi calificată drept ajutor de stat, având în vedere că nu ar conferi niciun avantaj semnificativ și că nu ar fi nici de natură să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre, nici să denatureze concurența pe piața internă, neîndeplinind astfel condițiile prevăzute la articolul 107 TFUE. În susținerea acestei argumentații, ele arată, mai întâi, că plata acestei contribuții financiare este condiționată de distrugerea definitivă a instalațiilor de producție în cauză și de încetarea activității entității care este proprietara acesteia. Contribuția financiară menționată ar constitui, în continuare, o simplă indemnizație pentru pierderile de capacitate de producție ale acestei entități. În sfârșit, cuantumul aceleiași contribuții financiare, stabilit în conformitate cu criteriile de calcul definite în Decretele ministeriale nr. 73/2004 și din 6 februarie 2006, ar fi net inferior valorii instalației distruse, având în vedere capacitatea de producție a acesteia din urmă.

21 Instanța de trimitere ridică problema dacă contribuția financiară în discuție în litigiul principal trebuie considerată un ajutor de stat, în sensul dreptului Uniunii. Ea consideră că este dificil să se determine care este avantajul economic obținut de întreprinderea beneficiară a unei astfel de contribuții financiare, cu atât mai mult cu cât, precum în speță, aceasta din urmă nu corespunde valorii de piață a instalației dezmembrate și capacității acesteia de a genera venituri.

22 Instanța de trimitere evidențiază în această privință mai multe elemente. Noțiunea de ajutor de stat, în sensul dreptului Uniunii, ar părea să presupună că întreprinderea beneficiară continuă să existe. Or, o contribuție financiară precum cea în discuție în litigiul principal ar fi plătită în schimbul distrugerii fizice a instalațiilor de producție și al încetării simultane a activității sau a ramurii de activitate în cauză a întreprinderii proprietare a acestor instalații și beneficiare a acestei contribuții financiare. Aceasta din urmă ar fi, așadar, sub forma unei măsuri care facilitează încetarea activității acestei întreprinderi sau a uneia dintre ramurile sale de activitate.

23 În plus, această instanță subliniază că legislația națională se opune ca respectiva contribuție financiară să poată fi plătită unei întreprinderi care, după ce a încheiat un acord cu întreprinderea care efectuează dezmembrarea instalațiilor în cauză, se angajează să preia capacitatea de producție și personalul acesteia. De altfel, această legislație prevede că entitatea care beneficiază de o astfel de contribuție financiară nu poate restabili capacitatea de producție în cauză timp de cinci ani după plata acesteia.

24 Instanța menționată arată de asemenea că cuantumul contribuției financiare în discuție în litigiul principal este calculat în funcție de valoarea contabilă a instalațiilor în cauză, după deducerea amortizărilor efectuate deja, sau, dacă este mai ridicată decât precedenta, în funcție de valoarea actualizată a marjei de contribuție a randamentului acestor instalații, pentru anii 2000-2002. În aceste condiții, contribuția financiară menționată, care nu este stabilită ținând seama de valoarea globală a investiției și de capacitatea de a genera venituri, ci numai în raport cu unul sau cu celălalt dintre aceste elemente, nu ar reprezenta valoarea pe care instrumentul de producție ar putea să o aibă după negociere.

25 În schimb, acordurile încheiate cu o altă întreprindere pentru continuarea producției și menținerea locurilor de muncă, care dau dreptul la o contribuție financiară în cotă de 100 %, în temeiul articolului 2 alineatul 2 litera a) din Decretul ministerial nr. 73/2004, ar permite reorientarea clientelei și a cifrei de afaceri a întreprinderii care efectuează dezmembrarea către o singură altă întreprindere, care obține un avantaj din aceasta. Astfel de acorduri, *a fortiori* dacă sunt legate de adevărate operațiuni de fuziune, ar putea constitui concentrări între întreprinderi, care sunt susceptibile în principiu să afecteze concurența. Legislația referitoare la raționalizarea sectorului turnătoriilor nu ar conține însă nicio dispoziție care să mențină aplicarea reglementării naționale și a Uniunii în materie de concentrări. Astfel, potrivit instanței de trimitere, această legislație ar putea conduce la situația în care chiar și concentrările relevante pentru Uniunea Europeană să treacă neobservate.

26 În sfârșit, această instanță consideră că este posibil să se distingă măsura prevăzută la articolul 2 alineatul 2 litera a) din Decretul ministerial nr. 73/2004 de cea prevăzută la articolul 2 alineatul 2 litera b) din acest decret ministerial, această din urmă dispoziție prevăzând o contribuție financiară la cota de 60 %. Astfel, această din urmă dispoziție prevede plata unei contribuții financiare limitate la 60 % din una dintre cele două valori prevăzute la acest articol 2 alineatul 2 în favoarea întreprinderii care dezmembrează instalațiile în cauză și își încetează activitățile fără a încheia cu un alt operator un acord pentru continuarea producției și pentru preluarea personalului, clientela lăsată de această întreprindere repartizându-se în mod liber între întreprinderile din sectorul în cauză.

Cauza C-747/23

27 Duferco Sertubi a solicitat să participe la programul în discuție în litigiul principal fără a încheia un acord cu o altă întreprindere, în sensul articolului 2 alineatul 2 litera a) din Decretul ministerial nr. 73/2004. Prin urmare, ea a solicitat contribuția financiară în cotă de 60 % prevăzută la articolul 2 alineatul 2 litera b) din acest decret ministerial. În afara acestei împrejurări, situația de fapt vizată și motivarea prezentată în cererea de decizie preliminară în cauza C-747/23 sunt similare cu cele menționate în cererea de decizie preliminară din cauza C-746/23.

28 În aceste condiții, Consiglio di Stato (Consiliul de Stat) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare, formulate în termeni identici în cauzele C-746/23 și C-747/23:

„1) O măsură precum cea prevăzută de reglementarea națională […], și în special măsura prevăzută la articolul 2 alineatul 2 litera a) din Decretul ministerial nr. 73/2004 poate fi calificată drept «ajutor» în sensul articolelor 107 și 108 TFUE, precum și al Regulamentului [nr. 659/1999]?

2) O măsură precum cea prevăzută de reglementarea națională […], și în special măsura prevăzută la articolul 2 alineatul 2 litera b) din Decretul ministerial nr. 73/2004, poate fi calificată drept «ajutor» în sensul articolelor 107 și 108 TFUE, precum și al Regulamentului [nr. 659/1999]?”

Cu privire la întrebările preliminare

29 Prin intermediul celor două întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 107 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că constituie „ajutoare de stat” contribuțiile financiare prevăzute în cadrul unui program de raționalizare de care pot beneficia întreprinderile din sectorul turnătoriilor de fontă și de oțel, care se ridică fie la 100 % din valoarea contabilă a instalațiilor de producție dezmembrate de întreprinderea solicitantă, după deducerea amortizărilor efectuate deja, sau din valoarea actualizată a marjei de contribuție la costurile fixe a randamentului acestor instalații pentru o perioadă anterioară adoptării acestui program, dacă această din urmă valoare este mai ridicată, în cazul în care reducerea capacității de producție este însoțită de o fuziune sau de acorduri între întreprinderi din acest sector, dintre care una este această întreprindere solicitantă, care prevăd printre altele o soluție adecvată la problemele de ocupare a forței de muncă, fie la 60 % din cea mai ridicată dintre aceste două valori în cazul simplei dezmembrări a instalațiilor de producție ale întreprinderii solicitante respective.

30 Cu titlu introductiv, este necesar să se constate că, astfel cum se menționează la punctul 27 din prezenta hotărâre, din decizia de trimitere din cauza C-747/23 rezultă în mod clar că cererea Duferco Sertubi prin care se urmărea obținerea beneficiului contribuției financiare în discuție în litigiul principal în această cauză a fost introdusă în temeiul articolului 2 alineatul 2 litera b) din Decretul ministerial nr. 73/2004. În consecință, contrar celor susținute de guvernul italian, a doua întrebare preliminară nu are un caracter ipotetic și este, prin urmare, admisibilă.

31 După această precizare, trebuie amintit că obligația de notificare constituie unul dintre elementele fundamentale ale sistemului de control instituit prin Tratatul FUE în domeniul ajutoarelor de stat. În cadrul acestui sistem, statele membre au obligația, pe de o parte, de a notifica Comisiei fiecare măsură care urmărește să instituie sau să modifice un ajutor în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE și, pe de altă parte, de a nu pune în aplicare o astfel de măsură, în conformitate cu articolul 108 alineatul (3) TFUE, cu precizările de la articolul 2 din Regulamentul nr. 659/1999, atât timp cât această instituție a Uniunii nu a adoptat o decizie finală privind măsura respectivă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 noiembrie 2020, Viasat Broadcasting UK, C-445/19, EU:C:2020:952, punctul 19 și jurisprudența citată, și Hotărârea din 28 octombrie 2021, Eco Fox și alții, C-915/19-C-917/19, EU:C:2021:887, punctul 37, precum și jurisprudența citată).

32 Întrucât Curtea este competentă să furnizeze instanțelor naționale toate elementele de interpretare proprii dreptului Uniunii care le pot permite acestora să aprecieze conformitatea unei scheme sau a unei măsuri naționale cu acest drept în vederea soluționării cauzei cu care sunt sesizate, ea poate să furnizeze acestor instanțe elementele de interpretare care să le permită să stabilească dacă o schemă sau o măsură națională poate fi calificată drept „ajutor de stat”, în sensul dreptului Uniunii. În schimb, dacă s-ar reține o asemenea calificare, aprecierea compatibilității acestei scheme sau a acestei măsuri cu piața internă este de competența exclusivă a Comisiei, care acționează sub controlul instanței Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 martie 2024, Fallimento Esperia și GSE, C-558/22, EU:C:2024:209, punctul 60, precum și jurisprudența citată).

33 Pentru calificarea unei măsuri naționale drept „ajutor de stat”, în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, este necesară îndeplinirea tuturor condițiilor care urmează. *Primo*, această măsură trebuie să constituie o intervenție a statului sau prin intermediul resurselor de stat. *Secundo*, această intervenție trebuie să fie susceptibilă să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre. *Tertio*, aceasta trebuie să acorde un avantaj selectiv beneficiarului. *Quarto*, aceasta trebuie să denatureze sau să amenințe să denatureze concurența [Hotărârea din 19 septembrie 2024, Regatul Unit și alții/Comisia (Impozitarea profiturilor SSC), C-555/22 P, C-556/22 P și C-564/22 P, EU:C:2024:763, punctul 91, precum și jurisprudența citată].

34 Din cererile de decizie preliminară reiese că trebuie, mai precis, să se examineze dacă contribuțiile financiare în discuție în litigiile principale pot constitui un avantaj pentru beneficiarii lor care denaturează sau amenință să denatureze concurența și schimburile comerciale dintre statele membre, amintindu-se că instanța de trimitere este pe deplin competentă să examineze dacă sunt îndeplinite toate condițiile menționate la punctul precedent din prezenta hotărâre.

35 În primul rând, din cuprinsul punctului 33 din prezenta hotărâre rezultă că nu este necesar ca o măsură de ajutor să aibă un efect real asupra schimburilor comerciale dintre statele membre sau să creeze o denaturare efectivă a concurenței. Este suficient ca această măsură să fie susceptibilă să afecteze aceste schimburi comerciale și să denatureze concurența (Hotărârea din 7 martie 2024, Fallimento Esperia și GSE, C-558/22, EU:C:2024:209, punctul 64, precum și jurisprudența citată). În plus, o asemenea condiție este îndeplinită atunci când, în momentul punerii în aplicare a unei măsuri de ajutor, există o situație de concurență efectivă pe piața relevantă pentru ca o intervenție a statului sau prin intermediul resurselor de stat să fie susceptibilă să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre și să denatureze sau să amenințe să denatureze concurența (a se vedea în acest sens Hotărârea din 12 ianuarie 2023, DOBELES HES, C-702/20 și C-17/21, EU:C:2023:1, punctul 51, precum și jurisprudența citată), fără a fi necesar ca întreprinderile beneficiare să participe ele însele la schimburile comerciale dintre statele membre (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 ianuarie 2015, Eventech, C-518/13, EU:C:2015:9, punctul 67 și jurisprudența citată).

36 Astfel, nu există un prag sau un procentaj sub care se poate considera că nu sunt afectate schimburile comerciale dintre statele membre. Astfel, importanța relativ scăzută a unui ajutor sau dimensiunile relativ modeste ale întreprinderii beneficiare nu exclud *a priori* eventualitatea ca schimburile comerciale dintre statele membre să fie afectate (a se vedea Hotărârea din 14 ianuarie 2015, Eventech, C-518/13, EU:C:2015:9, punctul 68 și jurisprudența citată).

37 În speță, este cert că sectorul turnătoriilor de fontă și de oțel era deschis concurenței și făcea obiectul unor schimburi comerciale transfrontaliere la momentul punerii în aplicare a programului care prevedea contribuțiile financiare în discuție în litigiile principale.

38 În consecință, din dosarul de care dispune Curtea rezultă, sub rezerva unei verificări de către instanța de trimitere, că plata contribuțiilor financiare în discuție în litigiile principale ar fi fost susceptibilă să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre și concurența.

39 În al doilea rând, din cererile de decizie preliminară reiese că instanța de trimitere ridică problema dacă contribuțiile financiare în discuție în litigiile principale constituie un avantaj, dat fiind că acestea sunt legate de reducerea sau chiar de dispariția capacității de producție a întreprinderilor beneficiare, pe de o parte, și nu ar corespunde valorii pe care instalațiile de producție care urmează să fie distruse ar putea să o aibă după negociere, pe de altă parte.

40 În această privință, trebuie amintit că orice măsură de stat care, indiferent de forma și de obiectivele acesteia, poate favoriza direct sau indirect una sau mai multe întreprinderi sau prin intermediul căreia se acordă acestor întreprinderi un avantaj economic pe care nu l-ar fi putut obține în condiții normale de piață constituie un avantaj, în sensul jurisprudenței amintite la punctul 33 din prezenta hotărâre (Hotărârea din 17 noiembrie 2022, Volotea și easyJet/Comisia, C-331/20 P și C-343/20 P, EU:C:2022:886, punctul 107 și jurisprudența citată).

41 Astfel, avantajele acordate pot rezulta nu numai din prestații pozitive precum subvențiile, împrumuturile sau participațiile la capitalul întreprinderilor, ci și din intervenții care, sub diverse forme, reduc sarcinile care grevează în mod normal bugetul unei întreprinderi (Hotărârea din 27 ianuarie 2022, Sătiņi-S, C-238/20, EU:C:2022:57, punctul 42 și jurisprudența citată).

42 În schimb, noțiunea de „ajutor”, în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, nu poate include o măsură acordată în favoarea unei întreprinderi prin intermediul resurselor de stat atunci când aceasta ar fi putut obține același avantaj în împrejurări care corespund condițiilor normale de piață. Aprecierea condițiilor în care a fost acordat un astfel de avantaj se efectuează în principiu prin aplicarea principiului operatorului privat, cu excepția situației în care nu există nicio posibilitate de a compara comportamentul statului care este în discuție în speță cu cel al unui operator privat, întrucât acest comportament este indisociabil legat de existența unei infrastructuri pe care niciun operator privat nu ar fi putut vreodată să o constituie sau a situației în care statul a acționat în calitatea sa de putere publică (Hotărârea din 17 noiembrie 2022, Volotea și easyJet/Comisia, C-331/20 P și C-343/20 P, EU:C:2022:886, punctul 108, precum și jurisprudența citată). Cu alte cuvinte, aplicabilitatea criteriului operatorului privat depinde, în definitiv, de faptul că statul membru în cauză acordă în calitatea sa de operator privat, iar nu în calitatea sa de putere publică, un avantaj economic unei întreprinderi. Astfel cum Curtea a avut deja ocazia să sublinieze, natura și obiectul măsurii în cauză, contextul în care se înscrie aceasta, precum și obiectivul urmărit și normele care guvernează această măsură pot fi în special relevante (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 iunie 2012, Comisia/EDF, C-124/10 P, EU:C:2012:318, punctele 81 și 86, precum și Hotărârea din 19 decembrie 2019, Arriva Italia și alții, C-385/18, EU:C:2019:1121, punctul 73).

43 Pe baza acestor elemente, instanța de trimitere, singura competentă să constate și să aprecieze situația de fapt din litigiul principal, precum și să aprecieze domeniul de aplicare exact al dispozițiilor naționale, va fi chemată să stabilească dacă contribuțiile financiare în discuție în litigiile principale pot conferi un avantaj întreprinderilor care sunt destinatarele acestora. În aceste condiții, Curtea rămâne competentă să ofere acestei instanțe indicații având în vedere dosarul cauzei principale, precum și observațiile scrise care i-au fost prezentate, de natură să permită instanței menționate să se pronunțe (a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 noiembrie 2024,

Bayerische Ärzteversorgung și alții, C-758/22 și C-759/22, EU:C:2024:989, punctele 47 și 48). În speță, este necesar să se furnizeze instanței de trimitere precizările care urmează pentru a-i permite să se pronunțe în mod util în litigiile cu care este sesizată.

44 *Primo*, din dosarul prezentat Curții nu reiese nicidecum că deciziile de acordare a contribuțiilor financiare în discuție în litigiile principale au fost adoptate de statul italian în calitate de operator economic privat. Prin urmare, sub rezerva unei verificări de către instanța de trimitere, nu pare posibil în speță să se aplice criteriul operatorului privat pentru a stabili dacă aceste contribuții constituie un avantaj selectiv.

45 *Secundo*, din obiectivele enunțate la articolul 12 alineatul 2 litera a) din Legea nr. 273/2002, și anume o ameliorare a producției, în special prin reorganizarea capacității de producție și prin dezvoltarea unor condiții favorabile concentrării acesteia, pare să rezulte că contribuțiile financiare în discuție în litigiile principale urmăresc să reducă, cel puțin în parte, sarcinile legate de încetarea producției într-un sector caracterizat de o anumită supracapacitate de producție. Or, astfel de sarcini fac parte dintre cele care grevează în mod normal bugetul unei întreprinderi, în sensul punctului 41 din prezenta hotărâre.

46 *Tertio*, trebuie să se sublinieze că, potrivit instanței de trimitere, contribuțiile financiare în discuție în litigiile principale sunt calculate în funcție de valoarea contabilă a instalațiilor de producție dezmembrate de întreprinderea solicitantă, după deducerea amortizărilor efectuate deja, sau, dacă este mai ridicată decât precedenta, în funcție de valoarea actualizată a marjei de contribuție la costurile fixe a randamentului acestor instalații pentru o perioadă anterioară adoptării programului care instituie aceste contribuții financiare.

47 Instanța de trimitere pare să deducă de aici că contribuțiile financiare în discuție în litigiile principale au un cuantum inferior valorii intrinseci a unităților dezmembrate, această valoare trebuind să fie calculată, în condiții normale de piață, prin cumularea valorii investiției pe care o constituie unitatea de producție dezmembrată și a celei care decurge din capacitatea acestei unități de a genera venituri.

48 Cu toate acestea, o asemenea împrejurare nu este suficientă în speță pentru a exclude existența unui avantaj, în sensul articolului 107 TFUE. Astfel, nu este nicidecum posibil ca o unitate de producție să poată fi cedată la un preț care să reflecte valoarea sa intrinsecă, atunci când piața relevantă se caracterizează, precum în speță, printr-o supraproducție. Astfel, pare plauzibil ca contribuțiile financiare plătite în cadrul unui program care, precum cel în discuție în litigiile principale, urmărește să încurajeze întreprinderile să dezmembreze anumite unități de producție prezente pe o piață caracterizată de o supraproducție să fie mai avantajoase din punct de vedere economic decât contraprestația pe care aceste întreprinderi ar fi putut să o obțină, în condițiile proprii unei astfel de piețe, pentru a se debarasa de aceste unități.

49 Prin urmare, este necesar să se considere, sub rezerva unei verificări de către instanța de trimitere, că contribuțiile financiare în discuție în litigiile principale constituie un avantaj economic pe care întreprinderile beneficiare nu l-ar fi putut obține în condiții normale de piață, în sensul jurisprudenței amintite la punctul 40 din prezenta hotărâre.

50 *Quarto*, sub rezerva unei verificări de către instanța de trimitere, din dosarul de care dispune Curtea nu rezultă nici că beneficiarii contribuțiilor financiare în discuție în litigiile principale nu sunt „întreprinderi”, în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, a căror activitate este singura avută în vedere la această dispoziție (Hotărârea din 11 iunie 2020, Comisia și Republica Slovacă/Dôvera zdravotná poist'ovňa, C-262/18 P și C-271/18 P, EU:C:2020:450, punctul 27).

51 Astfel, din articolul 2 din Decretul ministerial din 6 februarie 2006 pare să reiasă că o întreprindere solicitantă se poate limita să cedeze ramura de activitate constând într-o turnătorie unei alte întreprinderi nou-create care, după ce a îndeplinit operațiunile și obligațiile aferente distrugerii fizice a instalațiilor în cauză, încetează să exercite activitatea în discuție. În speță, din dosarul de care dispune Curtea pare să reiasă de asemenea că reclamantele din litigiile principale s-au putut limita să cedeze una dintre unitățile lor de producție unei astfel de noi întreprinderi pentru a îndeplini cerințele prevăzute la acest articol 2.

52 Prin urmare, este necesar să se răspundă la întrebările adresate că articolul 107 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că contribuțiile financiare prevăzute în cadrul unui program de raționalizare de care pot beneficia întreprinderile din sectorul turnătoriilor de fontă și de oțel, care se ridică fie la 100 % din valoarea contabilă a instalațiilor de producție dezmembrate de întreprinderea solicitantă, după deducerea amortizărilor efectuate deja, sau din valoarea actualizată a marjei de contribuție la costurile fixe a randamentului acestor instalații pentru o perioadă anterioară adoptării acestui program, dacă această din urmă valoare este mai ridicată, în cazul în care reducerea capacității de producție este însoțită de o fuziune sau de acorduri între întreprinderi din acest sector, dintre care una este întreprinderea solicitantă, care prevăd printre altele o soluție adecvată la problemele de ocupare a forței de muncă, fie la 60 % din cea mai ridicată dintre aceste două valori în cazul simplei dezmembrări a instalațiilor de producție ale întreprinderii solicitante menționate, conferă un avantaj susceptibil să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre și concurența, cu condiția să se stabilească, pe de o parte, că aceeași întreprindere nu ar fi putut obține același avantaj în împrejurări care corespund condițiilor normale de pe piața relevantă și, pe de altă parte, că există o situație de concurență efectivă pe această piață.

Cu privire la cheltuielile de judecată

53 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

Articolul 107 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că contribuțiile financiare prevăzute în cadrul unui program de raționalizare de care pot beneficia întreprinderile din sectorul turnătoriilor de fontă și de oțel, care se ridică fie la 100 % din valoarea contabilă a instalațiilor de producție dezmembrate de întreprinderea solicitantă, după deducerea amortizărilor efectuate deja, sau din valoarea actualizată a marjei de contribuție la costurile fixe a randamentului acestor instalații pentru o perioadă anterioară adoptării acestui program, dacă această din urmă valoare este mai ridicată, în cazul în care reducerea capacității de producție este însoțită de o fuziune sau de acorduri între întreprinderi din acest sector, dintre care una este întreprinderea solicitantă, care prevăd printre altele o

soluție adecvată la problemele de ocupare a forței de muncă, fie la 60 % din cea mai ridicată dintre aceste două valori în cazul simplei dezmembrări a instalațiilor de producție ale întreprinderii solicitante menționate, conferă un avantaj susceptibil să afecteze schimburile comerciale dintre statele membre și concurența, cu condiția să se stabilească, pe de o parte, că aceeași întreprindere nu ar fi putut obține același avantaj în împrejurări care corespund condițiilor normale de pe piața relevantă și, pe de altă parte, că există o situație de concurență efectivă pe această piață.

Semnături

[i] Textul prezentei hotărâri a făcut obiectul unei modificări în partea introductivă ulterior primei publicări.